

Confesiunea unui spectator plin de prejudecăți

Pînă pe la 18 ani, trăind într-un oraș de provincie ca Tirgoviște, unde ajungeau prea rar trupele teatrale, încercările mele literare trecuseră prin aproape toate curentele — mai ales cele de avangardă — și prin toate genurile dar, curios lucru, niciodată prin cel dramatic. Nu-mi explic cecitatea și indiferența față de teatru, pentru că citisem, totuși, piesele **Vlaicu-Vodă** și **Apus de soare**, citeva lucrări ale lui D'Annunzio și Pirandello, ba chiar și unele ale lui O'Neill. Foarte emoționat fusesem în ziua cînd, constrins de Virgil Brădățeanu, titularul rolului Tipătescu, trebuise să joc, bilbiind magistral, sub numele dascălului Ionescu din capodopera lui Caragiale... Spectacolul îl susțineau elevii liceului nostru.

Întîmplarea a făcut ca, la acea vîrstă, să descopăr afișele ce anunțau spectacolele de la „Sala de arme“, cu **Sărutul din fața oglinzii**, **Capul de rățoi** și **Hamlet**, în distribuții de prestigiu, din care îmi amintesc doar numele lui Ion Manolescu, ale lui Brancomir și Lungeanu. Am intrat fraudulos la acele spectacole: scena mi s-a părut mai fascinantă decît toate lumile oferite de cărțile citite, atît de fascinantă că am tras repede concluzia că între mine și ea nu se poate face vreodată decît o legătură ocultă, paralizîndu-mi total spiritul analitic și curiozitatea tehnică. M-am grăbit să rup foaia pe care, cu doi ani în urmă, notasem — pentru „Istoria organică“, devenită peste mulți ani „Bibliografia generală“ — că s-ar putea scrie o piesă de teatru cu cinci personaje identice, năstrușnicie la care nu m-am mai gîndit pînă în acest minut de confesiune.

Tubindu-le cu dureroasă pasiune, artele teatrului, picturii și muzicii m-au ținut la distanță și, pentru că îmi erau inaccesibile (mă voiam desigur autor), le-am întors în așa fel chemarea spre a părea că eu le țin departe. Cum toți sintem ignoranți, dar nu în aceleași domenii,

mi-am lărgit aria specialității în detrimentul lor. Să nu regretăm că în ființa noastră pretins rafinată moție un Caliban, care, atunci cînd nu înțelege ceva și dexteritățile nu-l servesc, inventează motive liniștitoare de vulpe ce nu ajunge la struguri și se înconjură de prejudecăți, închipuindu-se ingenios. Aventura lui (a mea) merită a fi cunoscută, erorile fiind adesea tot atît de utile ca și adevărurile, măcar pentru faptul că sînt mai sicitoare și deloc confortabile (numai cînd avem speranța unei ieșiri la explicații).

De-a lungul anilor, frecventînd teatrul, la București, cunoscînd mari actori și puneri în scenă memorabile (ca și concertele și expoziții), mi-am înarmat incompetența cu o mie și una de prejudecăți (nu sînt nici primul nici ultimul căruia fascinația să-i blocheze spiritul critic), mulțumindu-mă să rămîn dincoace de rampă, ținîndu-mi în friu diavolul analizei ce m-ar fi condus la știința aceluia **cum se face**: am lăsat misterul să mă țintuiască în stalul spectatorului. Admir cerul, nu s'ispitit să intervin în mecanica lui.

O primă prejudecată spectacolul teatral e un hibrid de vreme ce textul, comunicat mie în regim de semiobscuritate, nu izbutește să trăiască decît sprijinit pe alte arte — pictura, muzica, pantomima, baletul. Este o artă căreia filmul, în expansiune, îi răpește cu violent succes mijloacele care i-au făcut gloria. O a doua fiind o creație colectivă, iar sensul textului căutînd, dimpotrivă, să descopere în spatele lui figura unui singur creator și o unică opinie despre lucrurile lumii, spectacolul teatral se prăbușește de cele mai multe ori din cauza intrării în rezonanță a prea multor opinii și adevărurile lui devin neadevărate. Filmul a inventat tirania unui regizor, teatrul îl urmează sporadic și timid. A treia prejudecată toate artele au izbutit să scoată poezia pură de sub legea greoaie a didacticismului, a dovezii moralizatoare, teatrul însă s-a obstinat să acapareze mereu alte domenii și să le dea o singură înfățișare — aceea de discurs cu punct fix de acostare, trădînd precaritatea propriului limbaj (oare îl are fără împrumuturile acestea?). A patra anticipînd televiziunea (altă răpitoare a mijloacelor), spectacolul teatral a obturat canalele prin care oricare artă își înfiripă dialogul cu adevărul său interpret — spectatorul —, lipsindu-l de libertatea de-a crea singur cadrul și forma pretinse de text; artele celelalte propun,

toată lumea
iubește teatrul

toată lumea iubește teatrul

nu impun, fondul expresiei. A cincea costul spectacolului teatral, disproporționat față de difuziunea redusă, lasă ușile larg deschise gustului comercial, modei, preferințelor temporare nici arhitectura nu atinge gradul înalt de servitute față de opinia publică, de cele mai multe ori necalificată. A șasea — mai tributară textului/partiturii decât muzica, arta scenei tinde continuu către anularea lui/ei, nehotărându-se pe ce element să pună mai pregnant accentul: pe idee sau pe actor, pe sens sau pe detaliul care intrupează ideea; la hotărul dintre text și pretext, ca la acela dintre două structuri tectonice, se acumulează cele mai teribile tensiuni. A șaptea — orice autor de texte dramaturgice ar trebui să viseze la piese niciodată traducibile în spațiul scenei. Etc., etc.

Erorile, ca și superstițiile, sînt concluziile unor coincidențe repetate. Asemenea adevărilor, au la temelie lor fapte reale și ar fi o prostie enormă ca, respingîndu-le de la început, să nu considerăm locul unde se produce deraierea raționamentului cu premise corecte. Dacă vorbim despre o criză a teatrului, la acest nod de drumuri trebuie să fim cu băgare de seamă.

Teatrul, în ciuda loviturilor de berbec pe care le primește (de la produsul TV de serie și pînă la tehnicile cele mai insolite, de la concertul jucat la parada epică), are un argument care, ca o bilă de popice bine proiectată, le doboară pe toate cele expuse mai sus — teatrul trăiește și oamenii au nevoie — mai mult decît autorii de texte — de spectacolele sale. Pretutindeni. Teatrul românesc, prin dramaturgi inspirați și prin regizori și actori excelenți, își dovedește viabilitatea (chiar hibridă) și geniul (chiar bruiat). Sfidînd industria culturală, atît de nocivă în lume, teatrul nostru își înscrie din timp în timp izbînzile, confirmînd o lege de căpătîi a esteticii, aceea că izbînda se face prin repetarea irepetabilului.

Acest excurs prin pădurea de prejudecăți a unui spectator ispitit în tinerete de o expresie pentru care n-avea experiența utilizării prejudecăților — spre a învedera o dragoste pătimașă pentru minunea dispensîndu-se de metrul și microscopul analizei.

Spre a spune, în fond, că dacă teatrul nu e meseria mea, nu știu de ce ar plînge inima și s-ar înnegura scena numai din această pricină. Jur că pot admira „Gio-

conda" și fără să pricep dacă zimbetul ei mi se adresează, cum pot aplauda un tip precum numitul Caliban, fără să-i îngădui să-și vire nasul în hirtilele mele.

■ Carmen Firan

Lumini purtătoare de măști

Trecînd, prin poezie, de la pictură în teatru, din teatru în pictură, simbolic și nu doar, Horea Cucerzan a inventat lumea în alb, simplă și pură, în doar cîteva stări — **geneza, echilibrul, odihna, fulgerate** de griuri liniștitoare, de ocuri aurii, prin care forța face loc sensibilității, lumina este filtrată spre a servi misterului, adîncă și grea ca aurul vechi în compoziții dramatice, ușoară pe întinderi diafane, evanescente.

Tulburînd liniștea artelor, Artistul, el însuși un mare Actor, își pregătește în liniște gravă rostirea, forța și masca rostirii, amestecînd pe talpa sandalei sale pulbera mai multor rogate. Traversînd lumi, șovăitoare, ori înalte pînă la strălucire, prefăcînd, refăcînd, investind, intuind, în ezitare și desăvîrșire, un zbor pietrificat deasupra lucrurilor, luminînd lumina, artistul răsloarnă știutul în posibil, face loc bucuriei sfinte cu pămîntul, în tonalitățile expresioniste ale unei viziuni solare egale genezei.

Existența artistului, spectaculoasă pînă la dramatism în momentul creației, prin strania înțelegere cu semnul lui Puck și Ariel, înscamnă trudă și acumulare în vederea trudei. Există în pictura lui Horea Cucerzan un punct de forță și originalitate, ciclul **Măștilor**, conceput într-o manieră diferită de restul pinzelor sale, amestec de cerebralitate și delicatețe, de împietrire și dinamism. Chiar elaborarea este alta, artistul imbinînd tehnica portretului clasic cu ingeniozitatea unui modernism fidel formației tradiționale care știe să servească ideea și gîndul prin compoziție și culoare, temperînd insolitul prin tema filozofică, meditativă. **Purtătorii de măști, Actorii și Carnavalurile** sale refac o lume de abur și vise, de simboluri și personaje sintetizînd stări, ipostaze, atitudini, purtătoare de universal, concentrînd vicii și moduri, parabole și

toată lumea iubește teatrul